

## KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

ANDRIEJEV W. W — **Sielskoje chozjajstwo GDR** (Rolnictwo NRD). Moskwa 1959, Izd. Siel. Litier., s. 157.

Popularna, ilustrowana broszura zawiera podstawowe informacje o rolnictwie NRD, między innymi o uprawie roślin, produkcji pasz, żywieniu zwierząt, mechanizacji, przygotowaniu kadr, państwowych i spółdzielczych gospodarstwach oraz informuje o pracach naukowych na te tematy, wydanych w NRD.

BECCARIA A. — **Aktuelle Probleme der Italienischen Landwirtschaft** (Aktualne problemy rolnictwa włoskiego). Brescia 1956, b. w., s. 114.

Praca doktorska, wykonana w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Manheim, obejmująca w skondensowanym zarysie główne problemy współczesnego rolnictwa włoskiego. Po omówieniu znaczenia rolnictwa i jego warunków naturalnych, społecznych i ekonomicznych w gospodarce narodowej Włoch, autor analizuje przede wszystkim takie problemy, jak: zagadnienia demograficzne, agrarne, strukturalne, produkcyjne i finansowe.

CAMERON M. R. — **Canadian Agriculture in 1959** (Rolnictwo kanadyjskie w 1959 r.). Ottawa 1960, Can. Depart. of Agriculture, s. 83.

Chronologicznie ujęty przegląd ważniejszych wydarzeń w rolnictwie kanadyjskim za r. 1959 (oraz zastosowanych środków polityczno-gospodarczych), opracowany w Sekcji Ekonomicznej Kanadyjskiego Min. Rolnictwa. Zapewne dzięki takiemu ujęciu, a także sprawniejszej pracy wydawniczej (między innymi powieleniu na rotaprinie) praca ukazała się już w styczniu 1960 r. Podany na końcu wydawnictwa indeks rzeczowy pozwala łatwo odnaleźć strony, na których występowało dane zagadnienie. Publikacja stanowi kolejny zeszyt serii, która została rozpoczęta przeglądem za lata 1952—1956 i jest kontynuowana przez lata następne.

ELVERT G. — **Grundsätzliche Probleme der Ausarbeitung von Ökonomiken landwirtschaftlicher Produktionszweige** (Podstawowe problemy ekonomik gałęzi produkcji rolnej). Berlin 1960, Deutsche Akad. der Landwirt. zu Berlin, s. 39, Sitzungsberichte Band IX, H. 5.

Na podstawie dotychczasowych publikacji, a także aktualnie prowadzonych badań naukowych, autor referuje (na posiedzeniu Sekcji Ekonomiki Rolnej Akademii Nauk Rolniczych NRD — 11. II. 1960 r.) problem ekonomiki poszczególnych gałęzi produkcji rolnej, jak hodowli bydła, produkcji ziemniaka i tuczu trzody, hodowli drobiu, owiec, produkcji zbożowej, buraka cukrowego, warzyw i owoców oraz upraw specjalnych. Załącznik zawiera szkic dyspozycji opracowania ekonomiki produkcji ziemniaka w NRD na tle całokształtu zagadnień ekonomiki rolnej.

**Fachrechnen für landwirtschaftliche Berufe.** (Zadania rachunkowe z rolnictwa). Berlin 1956, Volk u. Wissen Volkseigener Verl., s. 308 — Lehr und Fachbücher für die Berufsausbildung.

Omawiana publikacja, wydana w ramach serii książek fachowych i szkoleniowych, zawiera zbiór zadań rachunkowych z dziedziny: agrotechniki, zootechniki i ekonomiki rolnej, stanowiąc wykładnik w rachunku ekonomicznym dla odpowiednich zagadnień, wyłożonych w podręcznikach, a dotyczących wymienionych dziedzin.

Dla ułatwienia posługującym się „Zadaniami rachunkowymi...” podano w zakończeniu wyciąg z wydanej jednocześnie „Matematyki dla szkół zawodowych” oraz zestawienie tabelaryczne najczęściej używanych miar i wskaźników.

GEIERSBERGER E. — *Die „Maschinenbank“. Mobilmachung der Landwirtschaft* („Bank maszynowy”. Mobilizacja rolnictwa). München 1959, BLV Verl., s. 93.

„Bank maszynowy” ma stanowić nowy model spółdzielczości rolniczej, opartej na wzorach reifenowowskiej spółdzielczości pieniężno-kredytowej. W założeniach autora „Bank” ma rozwiązać podstawowe problemy współczesnego rolnictwa zachodnio-niemieckiego, a przede wszystkim „uchronić rolników przed dylematem: ucieczka ze wsi, czyli brak rąk roboczych na wsi, albo koszty mechanizacji”, przy jednoczesnym zapewnieniu „absolutnej wolności”. Forma „Banku maszynowego” została — według zapewnień autora — wypróbowana w bawarskiej spółdzielczości rolnej. W zakończeniu pracy znajdujemy w 34 punktach reasumcję podstawowych tez autora.

GORCZYCKI W., ŁUKASIK R., SZANIAWSKA M. — *Rachunkowość rolna*. Łódź 1960, PWN, cz. I — s. 238, cz. II — s. 348.

Wydanie drugie (pierwsze w 1956 r.) skryptu dla studentów szkół ekonomicznych, zmienione, zaktualizowane i dostosowane do obecnie obowiązujących przepisów rachunkowych. Po wiadomościach wstępnych z zakresu przedsiębiorstw rolnych omówiono środki pieniężne i kredytowe, a następnie pracę, płace, koszty, kalkulacje, produkty i sprzedaż, fundusz własny, inwestycje i remonty kapitałowe, sprawozdawczość finansową, zastosowanie metod rachunkowych w praktyce PGR oraz materiały ćwiczebne i pytania kontrolne, wzory i schematy obliczeń.

GRANOTT A. — *Agrarian reform and the record of Israel* (Reforma rolna w Izraelu). Londyn 1956, Eyre and Spottiswoode, s. 301.

Autor prac z zakresu ekonomiki rolnictwa i finansów, między innymi pracy pt. *The Land system in Palestine* (Ustrój rolny Palestyny), wydawanych i tłumaczonych na wiele języków, analizuje zmiany, jakie zaszły w stosunkach rolnych Izraela na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, a szczególnie od r. 1947, tj. od powstania państwa Izrael. Reformę rolną w Izraelu przedstawiono na tle reform rolnych innych krajów Europy, Azji i Ameryki. Pracę kończą rozważania autora o kierunku dalszej polityki agrarnej Izraela.

HAENSCH G., HABERKAMP G. — *Wörterbuch der Landwirtschaft* (Słownik rolniczy). München 1959, BLV Verl., s. 649.

Pierwszy tego typu czterojęzyczny (niemiecko-angielsko-francusko-hiszpański) słownik rolniczy w układzie systematycznym i alfabetycznym obejmuje około 35 000 haseł w wymienionych językach ze wszystkich dziedzin rolnictwa, w tym około 6 000 haseł z zakresu ekonomiki rolniej.

HEDGES T. R., SITTON G. R. — *Farm Management Manual. A Guide to Reorganizing a Farm* (Podręcznik zarządzania gospodarstwem rolnym. Przewodnik reorganizacji gospodarstwa). Palo Alto, California 1956, The National Press, s. 133.

W intencjach autorów podręcznik jest przeznaczony dla nauczania organizacji i kierownictwa gospodarstwami rolnymi studentów kolegiów i uniwersytetów, a także przydatny dla praktyków. Praca została tak ujęta, aby wybór najtrafniejszych form reorganizacji gospodarstw był dokonywany na podstawie przesłanek ekonomicznych. Przykłady i ćwiczenia zostały dobrane pod kątem widzenia analizy efektywności ekonomicznej poszczególnych gospodarstw; końcówą — V-tą część pracy stanowią wskaźniki, w których posłużono się metodą analizy marginalnej oraz nakładów i wyników (input-output). Warto jeszcze podkreślić, że omawiana pozycja, podobnie jak coraz więcej tego typu publikacji ukazujących się na zachodzie, jest wydana techniką powielaczową (rotaprint), godną zalecenia ze względu na szybkość produkcji, taniść i estetyczną szatę zewnętrzną.

HILKENBAUMER F. — *Kalkulation im Erwerbsobstbau* (Kalkulacje w sadownictwie handlowym). Berlin 1958, P. Parey, s. 80.

Mała, lecz niezmiernie pracowicie sporządzona broszura, dotycząca kalkulacji produkcji sadowniczej, a w szczególności nakładów inwestycyjnych, środków obrotowych, pracy i kosztów. Rzecz przydatna zarówno do nauczania jak doradztwa i praktyki, oparta na bogatej literaturze przedmiotu (w tym 12 pozycji autora) oraz na szczegółowych i konkretnych obliczeniach, opracowana i wydana na zlecenie właściwego wydziału resortu rolnictwa.

**Jak dobre gospodarit od jara do zimy.** (Jak dobrze gospodarować od wiosny do zimy). Praha 1960, Statni Zemed. Nakl., s. 439, 8 nrb

Poradnik agronomiczny (praca zbiorowa) przeznaczony dla rolnika czeskiego, opracowany na stosunkowo wysokim poziomie, zawiera praktyczne rady i wskazówki dotyczące wszystkich dziedzin gospodarki rolnej, a więc uprawy roli i roślin oraz hodowli. Osobny rozdział traktuje o nowej technice i technologii w rolnictwie, popartych rachunkiem ekonomicznym.

**KIM HAN JOO — Great Victory in Agricultural Cooperativization in DPRK** (Wielkie zwycięstwo w uspołdzielczaniu rolnictwa Koreańskiej Republiki Ludowej). Pyongyang 1959, Foreign Languages Publ. House, s. 72.

Czytelnik znajdzie w broszurze zarówno podstawowe założenia oraz informacje i dane liczbowe o rozwoju ruchu spółdzielczości produkcyjnej w Korei jak i o jego perspektywach.

**KNABE H. — Lebensverhältnisse und Gesundheitszustand der Landbevölkerung** (Warunki życiowe i stosunki zdrowotne ludności rolniczej). Berlin 1960, VEB Verl. Volk u. Gesundheit, s. 239.

Praca zawiera wyniki badań kompleksowych, przeprowadzonych przez autora w 4 wsiach wschodniej Meklemburgii nad warunkami życiowymi i zdrowotnością ludności. Według oceny podanej we wstępie przez prof. Parnasa (z Lublina) praca ma charakter pionierski tak pod względem merytorycznym jak i metodologicznym i uzupełnia badania prowadzone nie tylko w krajach obozu socjalistycznego, lecz także we Francji i w Stanach Zjednoczonych. Na końcu pracy podano spis (164 poz.) literatury przedmiotu, obowiązującego prawodawstwa oraz wzory arkuszy badawczych, co uzupełnia znajdujące się w tekście liczne ilustracje, wzory, mapy itd.

**KRUMHOFF J. — Gemeinsame Wege der europäischen Agrarwirtschaft** (Wspólne drogi rolnictwa europejskiego). Kiel 1957, Inst. für Weltwirtschaft an der Univ. Kiel, s. 133.

Wydawnictwo Instytutu Gospodarki Światowej Uniwersytetu w Kiel, dotyczące założeń i wyników rolniczej współpracy gospodarczej 17 krajów zachodnio-europejskich. Autor omawia powyższe zagadnienie w trzech częściach, z których: I zawiera opis i analizę zachodniej Europy jako obszaru wytwarzającego i zużywającego artykuły rolne; część II — dotyczy europejskiej konferencji, poświęconej organizacji rynków rolnych, część III poświęcona jest analizie możliwości i dróg przyszłej współpracy omawianych krajów. Całość ujęta pod kątem widzenia politycznego i gospodarczego zrastania się krajów zachodnio-europejskich.

**LOTH J., PETRAŻYCKA Z. — Geografia gospodarcza Polski.** Warszawa 1960, PWG, s. 431.

Praca o charakterze podręcznikowym, składająca się z 3 części, dotyczy środowiska geograficznego, ludności i rolnictwa: warunków glebowych i społeczno-ekonomicznych rozwoju rolnictwa oraz ich wykorzystania i kierunków produkcji rolniczej. Jeśli uwzględnić odpowiednie fragmenty dotyczące środowiska i ludności — rolnictwu poświęcono prawie połowę pracy. Brak części dotyczącej przemysłu oraz innych dziedzin gospodarki narodowej wskazywałby na to, że mamy do czynienia z I tomem, co nie zostało jednak nigdzie ani przez autorów ani przez wydawnictwo wyjaśnione.

**ŁAZAREWSKI D. M. — Nagradzanie u zemjoradniczkim zadrugama** (Wynagradzanie rolników spółdzielców). Beograd 1960, Zadrugna Kniga, s. 135.

W pracy podano zasady, normy i technikę obliczania wynagrodzeń w spółdzielczości rolniczej za poszczególne czynności i prace (polowe, hodowlane, administracyjne itp.).

**MACPURO M. E. — Kompleksnaja mechanizacija sielskochozajstwiennogo proizvodstwa Bieloruskoj SSR** (Kompleksowa mechanizacja produkcji rolnej Białoruskiej SRR). Mińsk 1959, Gosud. Izd. BSSR, s. 450.

Monograficzne opracowanie problemu pełnej mechanizacji rolnictwa, przede wszystkim od strony technicznej, łącznie z omówieniem zastosowania wszelkich typów maszyn we wszystkich dziedzinach gospodarki rolnej (aż do gospodarki cieplnej

i elektryfikacji), poprzedzone wprowadzeniem w zagadnienia postępu technicznego i charakterystyką stref przyrodniczo-ekonomicznych. Z omówionych wyżej względów praca powinna wzbudzić szczególne zainteresowanie wśród naszej służby agronomicznej.

MIESZCZANKOWSKI M. — **Struktura agrarna Polski międzywojennej**. Warszawa 1960, PWN, s. 430.

Na przykładzie powyższej pracy należy odnotować dodatnie zjawisko powrotu do dobrych tradycji wydawania cenniejszych prac doktorskich młodszych pracowników nauki. Praca — poza walorami syntetycznego scharakteryzowania stanu i zmian struktury agrarnej Polski międzywojennej — zasługuje na odnotowanie m. in. z tego względu, że autor dokonuje w niej przeglądu bogatej — około 500 pozycji — częstokroć już mało dostępnej literatury przedmiotu.

MISIUNA W. — **Współczesne problemy rolnictwa radzieckiego**. Warszawa 1960, PWRiL, s. 145.

Autor omawia najważniejsze problemy rolnictwa radzieckiego w latach 1953—1959 oraz perspektywy dalszego jego rozwoju w latach 1959—1965 w świetle uchwał XXI Zjazdu KPZR, wyniki osiągnięte w pierwszym roku Planu 7-letniego i wytyczne Plenum grudniowego 1959 r.

PIEL-DESRUISSEAU J. — **L'organisation du travail dans les coopératives agricoles** (Organizacja pracy w spółdzielniach rolniczych). Paryż 1958, Les Edit. d'Organisation, s. 233.

Publikacja daje zarys organizacji pracy administracyjnej i technicznej w spółdzielniach rolniczych. Głównym jej założeniem jest wprowadzenie usprawnień w zarządzaniu spółdzielniami i współpracy między nimi.

PRANDOTA W. — **Rozwój gospodarstwa wiejskiego w Polsce**. Warszawa, 1960, PWRiL, s. 211.

Praca poświęcona jest zagadnieniom związanym z historią produkcji rolniczej. Stanowi ona próbę ustalenia właściwych proporcji między problematyką techniki produkcji rolniczej a problematyką społeczno-polityczną. Popularny charakter książki czyni ją dostępną dla rolnika, nauczyciela lub działacza.

PREUSCHEN G. — **Der Landmaschinen Berater** (Maszyny rolnicze — poradnik). Bonn 1959, BLV Verlagsgesell., s. 224.

Znakomicie opracowana publikacja, przydatna zarówno dla chłopów jak i dla przemysłu produkującego maszyny rolnicze, handlu i spółdzielczości, zajmujących się ich zbytem i użytkowaniem, ujęta w ten sposób, że katalog maszyn rolniczych poprzedzono ogólnymi informacjami, uzasadnieniem celowości zakupu maszyn, opłacalności ich stosowania itp. Sam zaś katalog zawiera następujące dane: opis użytkowania poszczególnej maszyny, jej cechy techniczne, zakres zastosowania, producenta oraz koszty eksploatacji. W zakończeniu publikacji podano spis producentów maszyn oraz indeks rzeczowy.

**Sielskoje chozjaistwo kapitalistycznych stran** (Rolnictwo krajów kapitalistycznych). Moskwa 1959, Izd. Soc.-Ekon. Litier., s. 829.

Instytut Gospodarki Światowej i Stosunków Międzynarodowych Akademii Nauk ZSRR wydał obszerny zbiór danych statystycznych (poprzedzonych jedynie krótką notką wprowadzającą) za okres od 1909 do 1957 roku. Dane te dotyczą: miejsca rolnictwa w gospodarce poszczególnych krajów, stosunków własnościowych, produkcji rolnej mechanizacji i elektryfikacji, melioracji i zużycia nawozów, pracy i płacy, nakładów dochodów i wydatków, podatków, zadłużenia, nożyc cen itp. zagadnień finansowych, handlu artykułami rolnymi, cen towarów rolnych; aneks zawiera wykazy miar oraz kursy ważniejszych walut.

SOMMERFELD K. — **Unser Grünland** (Nasze użytki zielone). Berlin 1959, Deutscher Bauernverlag, s. 320.

W pracy znajdujemy usystematyzowany wykład zagadnień związanych z użytkami zielonymi — tj. od ich znaczenia gospodarczego, do sposobów produkcji i konserwacji siana oraz robienia kiszzonek włącznie.

THORER D. — **Agrarny stroj Indii. Itogi reform i ocena perspektyw** (Ustrój rolny Indii. Wyniki reform i perspektywy rozwoju). Moskwa 1959, Izd. Wost Litier., s. 127.

Druga z kolei publikacja dotycząca przeprowadzonych w Indiach reform agrarnych (vide G. Kotowski: *Agrarne reformy w Indii* — nr 4/60), tym razem w opracowaniu naukowca amerykańskiego w postaci cyklu wykładów wygłoszonych w Instytucie Ekonomiki w Delhi w 1955 r. Poza ogólnym omówieniem ustroju agrarnego Indii i dokonanych reform, znajdujemy tam informacje o reformach przeprowadzonych w 3 grupach stanów Indii: w rejonach o najmniejszych, znacznych i największych zmianach w ustroju rolnym. Zawiera ponadto informacje o maksymalnych rozmiarach i charakterze władania ziemią (kategorie właścicieli ziemskich, chłopów i robotników), podsumowanie dokonanych reform i wytyczenie perspektyw rozwojowych.

VALARCHÉ J. — **L'économie rurale suivi d'observations de R. Dumont, D. Bergmann et C. Vanzetti** (Ekonomika rolna wraz z uwagami R. Dumont, D. Bergmanna i C. Vanzetti). Paryż 1959, M. Rivière, s. 300.

Publikacja z zakresu ekonomiki rolnej obejmuje pracę J. Valarché dotyczącą zagadnień rozwoju ekonomiki rolnej w świecie od 1914 r. (uwzględniającą między innymi organizację produkcji, warunki wymiany handlowej i dochód) oraz uwagi R. Dumont, D. Bergmanna i C. Vanzetti, dotyczące postępu rolniczego. Publikacja zawiera ponad 120-stronicową bibliografię adnotowaną, uwzględniającą przegląd piśmiennictwa (książki i artykuły) z ostatnich 60 lat.

WIECZOREK E. — **Badania nad bilansem dochodów i wydatków ludności chłopskiej w latach 1955—1958**. Warszawa 1960, PWG, s. 166.

Praca ma na celu przeanalizowanie zmian, które zaszły po VII Plenum w życiu gospodarczym, społecznym i politycznym wsi. Poprzez bilans dochodów i wydatków ludności wiejskiej, autor próbuje dojść do ustalenia siły nabywczej wsi, jej spójności, obciążeń finansowych i jednocześnie uzyskiwanych kredytów oraz zadłużenia gospodarki indywidualnej, wzmocnienia prostych form kooperacji i ruchu spożywczego. Autor podaje 83 pozycje bibliograficzne przedmiotu.

WUJIK T. D. — **Ekonomika wodnego chozjajstwa** (Gospodarka wodna). Moskwa 1959, Sielchozgis, s. 415, 4 tbl.

Książka pomocnicza, przeznaczona dla szkół i wydziałów melioracyjnych, zawiera całokształt wiadomości dotyczących bilansu i gospodarki wodnej oraz jej znaczenia dla rolnictwa. Omawia zagadnienia ekonomiczne związane z gospodarką wodną, ogólnie oraz specyfikę ekonomiki i organizacji gospodarstw rolnych na meliorowanych gruntach (zarządzanie, planowanie, organizację, nakłady, koszty, rozrachunek gospodarczy, finansowanie itp.).

szkoleniu i wyświadczeniu usług

#### ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BLOHM C. — **Die optimale Bemessung des Aufwandes** (Optymalne rozmiary nakładów). Agrarwirtschaft, Hannover, 1960, nr 8, s. 257—269, streszczenie angielskie i francuskie.

Autor omawia teoretyczne podstawy optymalnego rozmiaru nakładów w produkcji rolnej, wskazując, że stosunek dochodu do nakładów jest tym bardziej niekorzystny, im więcej przy spadającej granicznej produktywności zbliża się do zrównania granicznego dochodu z granicznym kosztem. Dla każdego rodzaju produkcji rolnej optimum nakładów (maksimum dochodów) zależy od różnych czynników procesu produkcyjnego: urodzajności, technicznych, ekonomicznych. Autor rozważa to zagadnienie w odniesieniu do roślin uprawnych, użytków zielonych, produkcji mleka oraz zwierzęt i bydła.

CHOLAJ H. — **W sprawie szacunku wielkości świadczeń chłopskich w postaci dostaw obowiązkowych dla państwa**. Ekonomista, Warszawa, 1959, nr 4—5, s. 994—999.

Artykuł polemizuje z podważaniem przez Z. Kozińskiego krytyką szacunku Głównego Urzędu Statystycznego wielkości świadczeń chłopskich z tytułu dostaw obowiązkowych. Szacunek GUS był oparty na określeniu różnicy między ceną wolno-

rynkową produktów rolnych objętych dostawami, a ceną obowiązkowych dostaw. Kozłowski natomiast proponuje oparcie się na tzw. cenie ekwiwalentowej, uwzględniającej istnienie na rynku rolniczym procesów kompensacyjnych pomniejszających ciężar świadczeń. Autor artykułu, uznając słuszność metody obliczeń proponowanej przez Kozłowskiego, polemizuje z nim co do sposobu obliczeń kompensacji na podstawie analizy cen niektórych roślin przemysłowych.

COLEOU J. — *Les références concernant le rationnement des animaux* (Zasady normowania w żywieniu zwierząt). Le bilan fourrager. Economie Rurale. Paris, 1960, nr 43, s. 33—51.

Autor, mając na względzie momenty ekonomiczne, omawia zagadnienia żywienia zwierząt, przy czym ilustruje przykładami stosowanie różnych norm i wynikającej stąd wydajności. Podaje schematy obrazujące strukturę żywienia w przekroju czasowym oraz bilans globalny pasz.

DRACZE D. — *Sielskoje choziajstwo w obszczestwiennom planie Jugosławii* (Gospodarka rolna w planie gospodarki narodowej Jugosławii). Biulletien Informacjonnyj i Dokumentalny, T. IX, Białgrad, 1960, nr 1, s. 1—9, tekst rosyjski.

Na pomyślny rozwój rolnictwa Jugosławii w ostatnich latach wpłynęła w znacznym stopniu polityka państwowa, dążąca do zwiększenia zainteresowania rolników wynikami produkcji. Wzrost produkcji rolnej zaznaczył się szczególnie w uprawie roślin, głównie zbożowych, w mniejszym stopniu w chowie zwierząt, stosunkowo nieznaczny wzrost nastąpił w sadownictwie. Autor podaje szereg wskaźników ilustrujących zadania planu na 1960 rok, jak też środki jego realizacji.

GORZELAK E., SMOLEŃSKI K. — *Zatrudnienie a sprawa podzielnosci gruntów*. Wiedź Współczesna, Warszawa, 1960, nr 5, str. 34—47.

W artykule omawiane jest zagadnienie związku pomiędzy zatrudnieniem a rozdrabnianiem gruntów chłopskich. Główną przyczynę rozdrobnienia autorzy upatrują w ucieczce ludności rolniczej do miast z zachowaniem miejsca zamieszkania na wsi, tj. w zwiększeniu ilości chłopów-robotników. Rozważając możliwości zwiększenia zatrudnienia w zawodach nierolniczych i dynamikę ludnościową na wsi, autorzy dochodzą do wniosku, że bilans siły roboczej w roku 1965 w skali całego Państwa będzie zrównoważony. Końcowa część artykułu szeroko omawia różne rodzaje środków mogących przeciwdziałać niekorzystnemu rozdrobnieniu gospodarstw chłopskich.

HERER W. — *Prawo spadającego przychodu z ziemi i współczesny rozwój rolnictwa*. Ekonomista, Warszawa 1959, nr 4—5, s. 870—888, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Autor analizuje na tle różnych poglądów istnienie powszechnej prawidłowości, polegającej na spadku przeciętnych kosztów produkcji wraz z rozwojem postępu technicznego. Stwierdza, że wzrost nakładów pracy uprzedmiotowionej może być szybszy od wzrostu produkcji, musi być jednak skompensowany spadkiem nakładów pracy żywej. W warunkach niepełnego wykorzystania siły roboczej na wsi może rozwijać się intensyfikacja produkcji rolnej przez zwiększenie nakładów w oparciu o niską nie zmieniającą się technikę. Natomiast gdy nadwyżkowa siła robocza wsi zostaje przerzucona do przemysłu, rozwój rolnictwa może dokonywać się jedynie w warunkach spadających nakładów.

JAGIELSKI M. — *Niektóre problemy inwestycji rolnych w pięciolatce*. Nowe Rolnictwo, Warszawa, 1960, nr 15, s. 3—8.

W artykule omawiane są uchwały V Plenum KCPZPR w zakresie inwestycji w rolnictwie w latach 1961—65. Autor uzasadnia wzrost poziomu inwestycji w nadchodzącej pięciolatce w porównaniu z pięciolatką obecną. Wskazuje na konieczność ulepszenia gospodarki nasiennej, zagospodarowania łąk i pastwisk, podniesienie zdrowotności oraz żywienia i pielęgnacji zwierząt. Ważną rolę ma tu spełnić czynnik organizacji realnego planu na wszystkich szczeblach. Realność planu inwestycyjnego zależeć będzie głównie od użycia własnych środków wsi. Znaczące nakłady zostaną też dokonane w przemysłach stanowiących zaplecze nowoczesnej gospodarki rolnej — jak budowa maszyn, produkcja nawozów i pasz.

KLATZMANN J. — *La technique des programmes linéaires peut elle être appliquée à la gestion des exploitations agricoles* (Czy technika programowania liniowego

może być stosowana przy zarządzaniu gospodarstwem rolnym?). *Economie Rurale*, Paris, 1959, nr 42, s. 11—16.

Autor polemizuje z artykułem ogłoszonym w r. 1955 w czasopiśmie „*Econometrica*” o zastosowaniu programowania liniowego w gospodarstwie rolnym, przytaczając obszerny materiał statystyczny. Zwraca uwagę na szereg czynników ograniczających zastosowanie tej metody, między innymi brak funkcjonalnej zależności dochodu od poczynionego nakładu, ograniczone możliwości zastępowania się czynników produkcji. Podkreśla, że inne są kryteria równowagi gospodarczej przedsiębiorstw rolnych i rolnictwa jako całości. Uważa za konieczne przyswojenie przez rolnictwo metod naukowych wyboru decyzji.

KOLEŚNIEW S. G. — **Specjalizacja i koncentracja sielskochoziajstwiennowo proizwodstwa** (Specjalizacja i koncentracja produkcji rolnej). *Wiestnik Sielsko-Choziajstwiennoj Nauki*, Moskwa, 1960, nr 7, s. 21—28, streszczenie angielskie, niemieckie, francuskie.

Na podstawie materiału statystycznego autor rozważa zagadnienie specjalizacji i koncentracji w rolnictwie ZSRR dochodząc do wniosku, że na tej drodze uzyskuje się większą produktywność ziemi i wyższą wydajność pracy. Lepsze wykorzystanie środków technicznych umożliwia zmniejszenie kosztów i zwiększenie dochodowości gospodarstwa. Autor rozważa zagadnienie wielkości przedsiębiorstw rolnych, dając szereg przykładów przewagi ekonomicznej jednostek gospodarujących na większych obszarach.

KOZŁOWSKI Z. — **Procesy różnicowania się cen rolnych w okresie planu 6-letniego na tle ogólnej dynamiki**. *Roczniki Nauk Rolniczych*, T. 75 — ser. G, Warszawa, 1959, nr 4, s. 649—715 — streszczenie rosyjskie i angielskie.

System cen rolnych w okresie planu sześcioletniego, oparty na niskich cenach przymusowych dostaw i wysokich cenach wolnorynkowych, miał na celu regulowanie podziału dochodu narodowego. W tych warunkach faktycznym regulatorem była cena średnia ważona w całości produkcji towarowej danego artykułu. Autor omawia zróżnicowanie się cen poszczególnych artykułów w grupach wielkości gospodarstw oraz w poszczególnych rejonach.

KUBICA J., PILARCZYK W., ZABIEROWSKI K. — **Analiza produkcji i zużycie pasz w poszczególnych rejonach województwa krakowskiego**. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, Ekonomika*, Kraków, 1959, nr 1, s. 3—36, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Analiza produkcji i zużycia pasz w województwie krakowskim została oparta na obszernym materiale statystycznym, ujętym w przekroju siedmiu regionów. Na podstawie tej analizy autorzy podejmują szereg wniosków dotyczących wykorzystania użytków zielonych i upraw polowych, kierunków użytkowania zwierząt, sposobów uzupełnienia niedoborów bilansu paszowego.

LOM F. — **Effiektiwnost' i pokazateli ekonomiceskoj effiektiwnosti kapitalowłożenij w sielskom choziajstwie** (Efektywność inwestycji w rolnictwie oraz jej wskaźniki). Za *Socjalisticeskiju Sielsko-Choziajstwiennuju Nauku*, Praha, 1960, nr 3, s. 233—265, tekst rosyjski, streszczenie niemieckie.

W artykule omawiane są teoretyczne podstawy poszukiwań efektywności ekonomicznej wyników gospodarczych, w szczególności efektywności inwestycji, ilustrowane przykładami i schematami. Praca ma charakter metodyczny, ponadto podaje szereg wskazań praktycznych dotyczących sposobów określania efektywności inwestycji.

LOBANOW P. — **Powysit' urowień naucznych issledowanij po ekonomikie sielskowo choziajstwa** (Podniesienie poziomu ekonomiczno-rolniczych badań naukowych). *Ekonomika Sielskowo Choziajstwa*, Moskwa, 1959, nr 5, s. 17—26.

Centralnymi problemami nauki z zakresu ekonomiki rolnictwa są według autora następujące zagadnienia: naukowy system określenia kierunku produkcji w przekroju regionalnym; specjalizacja i rejonizacja produkcji rolnej; zwiększenie wydajności pracy; badania ekonomicznej efektywności odmian roślin, ras zwierząt, zabiegów argotechnicznych, eksploatacji maszyn; zagadnienia organizacji pracy; efektywność inwestycji; badanie dochodowości kołchozów; badanie rozwoju kołchozów oraz dróg zbliżenia kołchozowej i ogólnonarodowej formy własności. Autor podkreśla dużą rolę zakładów doświadczalnych w pracy ekonomicznych placówek naukowo-badawczych.

MACKIEWICZ W. — **W sprawie wprowadzenia w rolnictwie naukowo uzasadnionego systemu gospodarowania i systemu maszyn.** Referat wygłoszony na Wszechzwiązkowej naradzie specjalistów Rolnictwa w Moskwie 14. VI. 1960. Nowe Rolnictwo, Warszawa, 1960, nr 14, s. 3—6, nr 15, s. 8—12, tł. z ros.

Dla realizacji programu przyspieszenia rozwoju rolnictwa niezbędne jest zastosowanie naukowo uzasadnionego systemu gospodarowania. System ten przewiduje organizację i specjalizację produkcji roślinnej i zwierzęcej, podniesienie poziomu agro- i zootechniki, opracowanie systemu maszyn odpowiadającego przyjętej specjalizacji i przodującej technologii produkcji, najbardziej efektywne kierunki i wykorzystanie inwestycji, doskonalenie form zarządzania gospodarką rolną na wyższych szczeblach. Autor podkreśla szczególną rolę placówek badawczych w realizacji tego programu.

MANTEUFFEL R. — **Inwestycje rolnicze i zagadnienia oceny ich ekonomicznej efektywności.** Ekonomista, Warszawa, 1959 nr 6, s. 1190—1217, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Autor omawia specyfikę inwestycji rolniczych, wynikającą z powiązania w rolnictwie różnych działów produkcyjnych i usługowych, rozpatruje rozmiary inwestycji rolniczych w gospodarce narodowej w roku 1957, jak i strukturę rodzajową tych inwestycji w latach 1950—1958. Następnie szeroko omawia metody określania wskaźników efektywności inwestycji za pomocą wzorów matematycznych, ilustrując je szeregiem przykładów. Podkreśla przy tym konieczność dokonywania wszechstronnej analizy badanych problemów w oparciu o dostatecznie udokumentowany materiał z dłuższego okresu czasu.

MISIUNA W. — **Aktualne problemy inwestycji produkcyjnych w rolnictwie w latach 1960—65.** Ekonomista, Warszawa, 1960, nr 33, s. 584—598, streszczenie rosyjskie i angielskie.

W artykule omawiane są zagadnienia inwestycji w rolnictwie na podstawie materiałów Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. Analizując przyszłe inwestycje mechanizacyjne, autor uwzględnia m. in. warunki ekonomiczne umaszynowania oraz problem wypierania koni przez traktor. Omawia problemy melioracji, podkreślając szczególne znaczenie pomelioracyjne zagospodarowania gruntów. Daje przegląd potrzeb budownictwa gospodarczego, wskazując na sprzeczność, jaka istnieje pomiędzy tendencjami inwestycyjnymi gospodarstw indywidualnych a przyszłymi potrzebami gospodarki społecznej.

NIEDIELIN S. — **Dienieżnyje dochody kołchozow i diffierencjalnaja renta.** (Przychody pieniężne kołchozów a renta różniczkowa). Finansy SSSR, Moskwa, 1960, nr 6, s. 40—50.

Zmiana polityki państwowej w zakresie systemu cen dokonana w 1958 r. wywarła dodatni wpływ na ekonomikę kołchozów. Jednolite dla poszczególnych rejonów ceny pokrywają koszty własne w przeciętnym kołchozie, natomiast kołchozom mającym lepsze warunki stwarzają rentę różniczkową. Zdaniem autora część tej renty powinna być poprzez system podatkowy przejęta na rzecz gospodarki narodowej.

NOVOTNY V. — **Uztah obeżnych prostredku ståtlich statku k intenzite a rentabilite vyrobŷ.** (Związek pomiędzy ilością środków obrotowych w rolnictwie a intensywnością i dochodowością produkcji). Zemedelska Ekonomika, Praha, 1960, nr 6, s. 523—536, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Przy powiększeniu intensywności państwowych gospodarstw rolnych następuje zwiększenie zapotrzebowania na środki obrotowe. Na skutek lepszego wykorzystania środków obrotowych zwiększenie to przebiega wolniej niż zwiększenie produkcji. Jednakże ze względu na obowiązujące przepisy dotyczące wykorzystywania w gospodarstwach państwowych środków obrotowych własnych i kredytowanych gospodarstwa te nie są dostatecznie zainteresowane w uzyskiwaniu maksymalnej efektywności ekonomicznej środków obrotowych. Autor proponuje dokonanie niektórych zmian w sposobie określania normatywów tych środków.

OKUNIEWSKI J. — **Wpływ wzrostu gospodarczego i postępu technicznego na strukturę agrarną i wydajność pracy w rolnictwie.** Ekonomista, Warszawa, 1959, nr 6, s. 1245—1265, streszczenie rosyjskie i angielskie.



Na przykładzie Danii i Niemiec Zachodnich autor rozważa wpływ wzrostu gospodarczego i postępu technicznego na ekonomiczne warunki produkcji rolniczej. Czynniki te w sposób decydujący wpływają też na przemianę struktury agrarnej, w szczególności na wzmocnienie procesów koncentracyjnych. Rezultatem szybszego rozwoju postępu technicznego w gospodarstwach o większych obszarach jest osiągnięcie przez nie większych efektów ekonomicznych.

**PAASCH E. W. — Stregerung der Arbeitsproduktivität durch Zusammenschluss zu sozialistischen, spezialisierten Grossbetrieben.** (Podniesienie produktywności pracy przez łączenie wyspecjalizowanych społecznie gospodarstw wielkoobszarowych). *Zeitschrift für Agrarökonomik*, Berlin 1960, nr 3, s. 112—115.

Łączenie wyspecjalizowanych gospodarstw wielkotowarowych powoduje wzrost produktywności pracy. Autor wymienia kilka podstawowych czynników korzystania wpływających na wzrost produktywności pracy przy łączeniu gospodarstw w większe jednostki. Są to — gospodarka paszowa, obronikiem i gospodarka siłą roboczą; następuje lepsze wykorzystanie naturalnych warunków, podniesienie sprawności organizacyjnej. Korzyści są większe, gdy włączone gospodarstwa harmonijnie uzupełniają się dzięki swej specjalizacji i stanowią zamknięty obszar.

**PILISEK V. — O ekonomické efektivnosti mechanizacního vybavení socialistických zemědělských závodů** (O ekonomicznej efektywności umaszynowania socjalistycznych gospodarstw rolnych). *Zemědělska Ekonomika*, Praha, 1960, nr 6, s. 457—480, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Autor rozważa trzy grupy zagadnień związanych z ekonomiką umaszynowania gospodarstw rolnych. Rozmiar zapotrzebowania maszyn i traktorów uwarunkowany jest ilością prac wynikających ze struktury upraw, stosowanej agrotechniki oraz stopnia produktywności gospodarstw. Rodzaj parku traktorowego zależy od okresu nasilenia prac wymagających określonego typu traktora, przy tym do określenia efektywności eksploatacji traktorów różnych typów autor proponuje posługiwanie się podanym wzorem. Efektywność inwestycji mechanizacyjnych autor również określa wzorem, uwzględniającym porównanie wyników uzyskiwanych przez stosowanie nowych maszyn z osiągnięciami w okresie wyjściowym.

**POHORILLE M. — Reakcje gospodarstw chłopskich na zmiany cen.** *Ekonomista*, Warszawa, 1960, nr 1, s. 3—23, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Autor przytacza różne poglądy wypowiedziane w sprawie reakcji gospodarstw chłopskich na koniunkturę. Polemizując z tymi poglądami dochodzi do wniosku, że koncepcje równowagi przedsiębiorstw nie mają zastosowania do gospodarstw chłopskich. Chłop na ogół reaguje antykoniunkturalnie, przy tym ma znacznie mniejsze możliwości dostosowywania się do zmienionej koniunktury niż przedsiębiorstwo kapitalistyczne. Autor określa wpływ czynników pozaekonomicznych na reakcje produkcyjne chłopów.

**PREUSCHEN G. — Die Bedeutung der Arbeitswirtschaft in der landwirtschaftlichen und gärtnerischen Produktion** (Znaczenie czynnika pracy w produkcji rolnej i ogrodniczej). *Berichte über Landwirtschaft*, Hamburg, 1960, nr 2, s. 274—280.

Praca w produkcji rolnej i ogrodniczej ma specyfikę różniącą ją od pracy w innych dziedzinach. Np. zachodzi tu luźny związek między ilością pracy a rozmiarem produkcji; synchronizacja czasu pracy i jej wyników ma miejsce w ograniczonym zakresie; specjalizacja wyraża się głównie w stosowaniu różnych maszyn, w mniejszym stopniu w specjalizacji samego pracownika; w gospodarstwach chłopskich praca opiera się na wspólnocie rodzinnej.

**REBOUL C. — L'évaluation des besoins en travail sur une exploitation agricole** (Określenie zapotrzebowania pracy w gospodarstwie rolnym). *Economie Rurale*, Paris, 1960, nr 43, s. 55—63.

W artykule omawiane są zagadnienia zapotrzebowania pracy w rolnictwie w gospodarstwach różniących się wielkością i pod względem innych cech, w zależności od różnego rodzaju produkcji, jak również analizowane są sposoby rejestracji pracy. Ponadto rozważane są ważniejsze elementy określania stopnia pracochłonności przy wykonaniu różnego rodzaju prac, rozłożenia prac w czasie oraz oparcia na tych elementach planowania pracy w gospodarstwie.

STRAUS M. — **Family role, differentiation and technological change in farming** (Rola rodziny a proces różnicowania i zmiany technologiczne w gospodarstwie rolnym). *Rural Sociology*, Geneva — New York, 1960, s. 214—228.

Praca przedstawia wynik badań ankietowych odnośnie wpływu udziału pracy kobiety na wyniki gospodarcze farm rolniczych. Badania oparte są na materiale ankietowym obejmującym 903 farmy o różnym stopniu zagospodarowania. Postępując się metodą analizy wariancji stwierdzono, że wyniki gospodarcze w dużej mierze pozostają w związku z pomocniczą rolą, jaką spełnia w gospodarstwie żona farmera.

SZLAPENTOCH W. — **Isplozowanije matematičeskich metodow pri opriedeleniji racionaľnoji struktury sielsko-choziajstwiennowo proizvodstwa** (Wykorzystanie metod matematycznych przy określeniu racjonalnej struktury produkcji rolnej). *Ekonomika Sielskowo Choziajstwa*, Moskwa, 1960, nr 7, s. 16—27.

Artykuł o charakterze dyskusyjnym ma za zadanie zilustrowanie metody zastosowania matematyki w badaniach ekonomiczno-rolniczych. Dla określenia najbardziej korzystnego wariantu ustosunkowania kierunków produkcji w określonych warunkach autor podaje przykładowo zastosowanie metody tzw. „simpleks”. Przyjmuje umownie gospodarstwo o określonym profilu towarowym typowym dla Saratowskiego Obwodu. Rozpatruje dla uproszczenia tylko 3 rodzaje czynników produkcji i 4 rodzaje wytworów, przyjmuje planowany poziom wydajności, pracochłonności i kosztów. Na tej podstawie układa szereg tabel i dokonuje sporej ilości przeliczeń. Celem tych obliczeń jest określenie struktury upraw optymalnej przy przyjętych założeniach.

TICHOMIROW M. — **Osnownyje woprosy organizacii i mietodiki normirowanija truda w koľchozach** (Podstawowe zagadnienia organizacji i ekonomiki normowania pracy w kołchozach). *Wiestnik Sielsko-Choziajstwiennoj Nauki*, Moskwa, 1960, nr 7, s. 29—33, streszczenie angielskie, niemieckie, francuskie.

Normowanie pracy w kołchozach tylko w nielicznych wypadkach dokonuje się na podstawie stosowania norm technicznych, przeważnie tam, gdzie stosuje się system opłaty pieniężnej. W większości kołchozów stosowane są tzw. dzienne normy pracy bez bliższego określenia co do czasu jej trwania. W miarę zbliżania się kołchozów pod względem uzbrojenia technicznego do sowchozów staje się bardziej uzasadnione przechodzenie kołchozów na stosowanie norm technicznych pracy w wymiarze 8 godzin i opłaty pieniężnej według stawek stosowanych w sowchozach. System ten pozwala również na racjonalne normowanie i opłacanie pracy w okresach większego nasilenia robót rolnych.

TOUSSAINT W., STONE P. — **Evaluating a farm machine prior to its introduction** (Ocena maszyn rolniczych przed ich wprowadzeniem do rolnictwa). *Journal of Farm Economics* Meonasha, Wisconsin, 1960, nr 2, s. 241—251.

Artykuł przedstawia metodę, za pomocą której producenci maszyn rolniczych i placówki doświadczalne dokonują badań dotyczących kosztów i wydajności maszyn. Metoda ta przy użyciu dość skomplikowanych obliczeń zostaje przedstawiona na przykładzie narzędzia do sprzętu tytoniu. Badania oparte są na danych o stosowaniu podobnego typu maszyn i na wstępnych próbach z nowymi maszynami. Wyniki tych badań mają stanowić również wskazówki dla farmerów przy zmechanizowaniu gospodarstw.

VOGEL O. — **Methoden und Programmplanung bei der land und hauswirtschaftlichen Beratung** (Metody poradnictwa w zakresie rolnictwa i gospodarstwa domowego oraz układanie programów). *Berichte über Landwirtschaft*, Hamburg, 1960, nr 2, s. 317—336.

Jest to sprawozdanie z przebiegu 7 Międzynarodowego Kursu przeprowadzonego w 1959 roku w Wageningen (Holandia) z udziałem 120 członków z 32 krajów. Kurs obejmował referaty ogólne i specjalne z zakresu poradnictwa rolniczego i gospodarstwa domowego. Zastosowany tu był m. in. system zespołowego (seminaryjnego) przedstawiania niektórych tematów, zastosowanie wizualnych pomocy szkoleniowych, układanie programów szkolenia, zapoznanie się z organizacją i ekonomiką gospodarstwa rolnego. Kurs obejmował również instruktaż w zwiedzanych gospodarstwach.